
І. В. Процюк, кандидат юридичних наук,
доцент Національного університету «Юри-
дична академія України імені Ярослава
Мудрого»

Сучасні підходи до розуміння принципу поділу державної влади

В основу сучасного розуміння теорії поділу влади покладено ідею єдності й цілісності державної влади, яка відбиває органічний зв'язок цієї теорії з теорією народного суверенітету. Остання передбачає наявність єдиного джерела влади — суверенного й повновладного народу, який передає частину належної йому влади державі, яка в особі її органів реалізує делеговані їй повноваження в інтересах останнього. Наявність єдиного джерела влади на державно-правовому рівні виражається у створенні єдиного державного механізму¹.

Теорія поділу державної влади, незважаючи на тривалий період її розроблення і практичного втілення, продовжує привертати до себе увагу вчених, перебуваючи серед тих питань, які зберігають статус дискусійних, на що вказує аналіз праць класиків політико-правової думки поряд із сучасними завданнями

¹ Див. Романенко, В. Б. Системный анализ институтов «народовластие», «демократия», «народный суверенитет», «разделение властей»: их взаимосвязь и соотношение [Текст] / В. Б. Романенко // Философия права. — 2010. — № 2. — С. 97–101.

розвитку державотворення¹. Так, одними з найбільш проблемних напрямів сучасних наукових дискусій щодо теорії поділу державної влади є розуміння її сутності, організація взаємодії гілок влади між собою, яка б зберігала єдність держави і державної влади, та факторів, що обумовлюють вибір державою тієї чи іншої моделі реалізації розглядуваного принципу, оптимального визначення співвідношення владних повноважень гілок влади на новітньому етапі державотворення, специфіки реалізації принципу поділу влади в умовах політично-правової реформи².

Проблеми теорії поділу влади у вітчизняній юридичній науці розглядаються в контексті загальнотеоретичних підходів до реалізації поділу влади, незалежного функціонування її окремих гілок. Цим питанням, зокрема, присвячені праці українських вчених В. Авер'янова, Ф. Веніславського, А. Георгіци, О. Дашковської, В. Журавського, А. Зайця, О. Зайчука, М. Козюбри, А. Колодія, В. Копейчикова, О. Копиленка, Л. Кривенко, О. Лавриновича, В. Маляренка, Є. Назаренко, Н. Нижник, Н. Оніщенко, М. Орзіха, В. Погорілка, В. Селіванова, С. Сьєрґіної, В. Скоморохи, В. Стефанюка, В. Тація, М. Тесленка, Є. Тихонової, Ю. Тодики, О. Фрицького, М. Цвіка, В. Шаповала, Ю. Шемшученка.

Як відомо, класична теорія поділу державної влади формувалася як наукове обґрунтування такого устрою державного апарату, який забезпечує свободу. Сучасний етап її розвитку ознаменувався визнанням принципу поділу влади необхідним інституційно-владним компонентом розвиненої правової свободи. Конструкція правової держави з поділом її влади — не самоціль, а форма забезпечення прав і свобод людини і грома-

¹ Зюзіна, Т. Е. Единство государства и разделение властей в истории политических и правовых учений [Текст] / Т. Е. Зюзіна // *Философия права*. — 2009. — № 6. — С. 22; Соколов, В. М. Форма правления и разделение властей: зарубежный опыт [Текст] / В. М. Соколов // *Акт. пробл. рос. права*. — 2010. — № 4. — С. 56—67.

² Бульба, О. Ю. Конституційно-правові аспекти реалізації принципу поділу влади в Україні: національна традиція та сучасність [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / О. Ю. Бульба. — К., 2008. — С. 11.

дянина¹. «За допомогою поділу влади держава організується й функціонує правовим способом, а без цього настає деспотизм... У правовій державі не може бути необмеженої влади, не пов'язаної правом і принципами конституції... Поділ влади виявляється в системі стримувань і противаг, причому так, щоб жоден з органів не зайняв авторитарно-абсолютистського положення й не повалив право й конституцію»².

Прихильники ідеї правової держави визнають поділ державної влади умовою, ознакою або компонентом правової державності, належним принципом організації її апарату, необхідним для забезпечення правової свободи, прав та свобод людини і громадянина³.

Закріплення принципу поділу державної влади в нормах конституції дозволяє збалансувати всю систему державних органів і якомога послідовніше й чіткіше розмежувати їх компетенцію. В конституційній практиці використовуються різні форми закріплення цього принципу. У переважній більшості розвинених країн він виражається в структурно-функціональному визначенні кожного з вищих органів держави: глави держави, парламенту, уряду й вищих судів.

Втім, поділ державної влади є не просто раціональною організацією державного механізму або раціональним поділом праці з державного управління. Він являє собою таку (правову) раціональну організацію, яка запобігає диктатурі. Проста наявність законодавчих, виконавчих і судових органів ще не свідчить про поділ державної влади. Так, у структурі деспотичної, надцентралізованої влади теж існують владні інститути, побудовані за принципом розподілу праці, однак відсутня реалізація принципу поділу влади, що має створювати інституційні гарантії правової свободи.

¹ Проблемы общей теории права и государства [Текст] / под ред. В. С. Нерсесянца. — М. : Норма-Инфра, 1999. — С. 678.

² Зорькин, В. Д. Социалистическое правовое государство: основные черты концепции [Текст] / В. Д. Зорькин // Право и власть : сб. ст. / под ред. М. П. Вышинского. — М. : Прогресс, 1990. — С. 80.

³ Janda, K. The Challenge of Democracy. Government in America / K. Janda, J. Berry, J. Goldman. — 2nd ed. Boston, 1989. — P. 86.

Важливо розуміти: поділ державної влади не вичерпується лише розподілом її функцій між владними інститутами, тому таке розуміння смислу розглядуваної теорії не відповідає її сутності¹. Визначення окремих державних органів як законодавчих, виконавчих чи судових вказує лише на головні їх функції, але не вичерпує всієї їх компетенції. На підтвердження цієї тези відомий британський юрист Д. Гарнер, не заперечуючи проти існування трьох видів владних повноважень, поставив під сумнів можливість віднесення тієї чи іншої владної функції до виключного відання спеціалізованого державного інституту або органу. Він стверджує, що «нині поділу влади в тому розумінні, як його бачив Ш.-Л. Монтеск'є, в Англії не існує. Можливо, він узагалі є небажаним, оскільки відмежувати одну владу від іншої надто нелегко, а сам процес проведення такої розмежувальної лінії навряд чи дасть позитивні результати»². Так, основною функцією влади законодавчої є законодавче врегулювання суспільних відносин. Проте за парламентом також закріплена функція установча, яка полягає в тому, що парламент формує або бере участь у формуванні уряду, обирає або затверджує на посади керівників уряду, міністерств, відомств, інших вищих державних органів. Окрім того, парламент контролює діяльність підзвітних йому державних органів, здійснюючи тим самим контрольну функцію). Представницька функція парламенту зумовлена тим, що саме він найповніше віддзеркалює політичні настрої й очікування в суспільстві, представляє їх на рівні законодавчої діяльності.

За традицією, що сягає ще часів Дж. Локка і Ш.-Л. Монтеск'є, виділяють три гілки державної влади, легалізовані конституціями, — законодавчу, виконавчу й судову, але іноді організаційно-правова сторона розглянутої концепції зазнає модифікацій. Сучасні вчені (в основному конституціоналісти) відштовхуються не від теоретичного обґрунтування функціонального призна-

¹ Коркунов, Н. М. Сравнительный очерк государственного права иностранных держав [Текст] / Н. М. Коркунов. — Ч. 1. Государство и его элементы / Н. М. Коркунов. — СПб. : Тип. М. М. Стасюлевича, 1890. — С. 41.

² Гарнер, Д. Великобритания. Центральное и местное управление [Текст] / Д. Гарнер. — М. : Прогресс, 1984. — С. 41.

чення влади, а від норм, які містяться в текстах конституцій. У зв'язку з цим можна припустити можливість уточнення класичного варіанту теорії поділу державної влади. Так, іноді можна зустріти пропозиції про виокремлення тільки двох гілок — законодавчої і виконавчої, позбавляючи судову владу характеристики самостійної гілки влади. Цю точку зору аргументують таким: суди діють на підставі законів, прийнятих законодавчою владою, тому судові органи можуть вважатися органами виконавчої влади.

В окремих наукових працях сучасних представників теорії держави й науки порівняльного конституційного права можна помітити тенденцію до так званого «нарощування» гілок влади. Така інтерпретація іноді визнається необхідною й закономірною віхою в розвитку цієї теорії. Так, Л. Галиєва запевняє, що вказаному процесу властива певна стадійність. На першому етапі поділу влади спостерігається виділення двох гілок влади — законодавчої (головної) й виконавчої (з нижчим статусом); на другому — трьох гілок з рівним ступенем самостійності; на третьому — відбувається адаптація теорії поділу влади до республіканської форми правління й федеративної форми державного устрою; четвертому ж етапу властиве обґрунтування необхідності функціонування чотирьох гілок влади¹.

У вітчизняній юридичній науці четвертою владою часто називають владу президентську². Проти виокремлення особливої

¹ Галиєва, Л. Ш. Разделение власти в субъектах федерации: историко-теоретическое исследование [Текст] : дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.01 / Лилия Шамильевна Галиева. — Уфа, 2002. — С. 7.

² Див. напр.: Скворцов, К. Ф. Становление правового государства в Российской Федерации и функции прокуратуры (круглый стол, выступление) [Текст] / К. Ф. Скворцов // Государство и право. — 1994. — № 5. — С. 7; Собчак, А. А. Конституционные проблемы в посткоммунистическом мире [Текст] / А. А. Собчак // Конституционные реформы в государствах Содружества : сб. ст. — СПб. : Секретариат Совета МПА, 1993. — С. 27; Чеботарев, Г. Н. Принцип разделения властей в государственном устройстве Российской Федерации [Текст] / Г. Н. Чеботарев. — Тюмень : Изд-во Тюмен. гос. ун-та, 1997. — С. 14; Ноздрачев, А. Ф. Основные характеристики исполнительной власти в Российской Федерации [Текст] / А. Ф. Ноздрачев // Государство и право. — 1996. — № 1. — С. 13.

президентської влади свого часу різко виступив Б. Топорнін: «...Інститут президентства став найчастіше трактуватися як певний еквівалент колишнього партійного керівника, як вища державна посада, створена з метою координації й узгодження діяльності всієї влади. Насамперед ідеться про те, що прагнення розглядати інститут президентства з позицій ізоляціонізму, ледь не як особливу владу, — а звідси й виникає поняття «президентська влада» — не може дати потрібного результату. Підвищуючи зовні президента, спрощено витлумачуючи його функцію глави держави, прихильники «президентської влади» насправді ослаблюють президента, оскільки він тим самим виривається із системи виконавчої влади, де закладено потенціал його авторитету й реальних можливостей»¹.

Цікавою здається позиція І. Хутінаєва, який пропонує розрізнати президента як главу держави і як керівника виконавчої влади². Однак надалі вчений, на жаль, свою думку не розвиває, особливо щодо розкриття функцій президента як глави держави. М. Баглай і Б. Габрічідзе зауважують, що при різних формах правління повноваження глави держави виглядають неоднаково. В одних країнах його функції номінальні, в інших — вони відображають реальну владу. Але за всіх умов глава держави зберігає певні власні повноваження, тобто вищі представницькі функції як усередині країни, так і поза нею, які нікому непідконтрольні й непідзвітні³.

Складнішим є питання регулюючої (врівноважуючої, арбітражної, нейтральної) влади. Початок такої інтерпретації поділу державної влади поклав Б. Констан у своїй моделі конституційної монархії. На думку І. Шаблінського, Б. Констан диференціював не види влади, а її носіїв, нічого не додавши до теорії

¹ Топорнин, Б. Н. Права человека и разделение властей [Текст] / Б. Н. Топорнин // Права человека: время трудных решений / отв. ред. Е. А. Лукашева, М. М. Славин. — М. : ИГПАН, 1991. — С. 36–37.

² Хутинаев, И. Д. Институт президента и проблемы формы государства [Текст] / И. Д. Хутинаев. — М. : Луч, 1994. — С. 28.

³ Баглай, М. В. Конституционное право Российской Федерации [Текст] / М. В. Баглай, Б. Н. Габричидзе. — М. : Изд. гр. ИНФРА М – КОДЕКС, 1996. — С. 331.

Ш.-Л. Монтеск'є¹. Однак фігура монарха в обох мислителів виконує явно різні функції. Саме Б. Констан першим запропонував «вмонтувати» в класичну тріаду владу глави держави (четверту владу після законодавчої, виконавчої й судової). У цього науковця це монарх, але в демократичній республіці це може бути й президент, який обирається народом. Він називав владу глави держави в конституційній монархії владою «стримуючою» або «нейтральною». За переконанням Л. Мамута, «ідея королівської влади як влади нейтральної, регулятивної й арбітражної — спроба вписати відповідним чином модернізований інститут монархії в устрій правової державності»². Аналогічно можна назвати обраного народом главу держави, який за конституцією забезпечує погоджене функціонування і взаємодію всіх державних структур, «модернізацією інституту монархії», а його пристосування до умов демократії — «поліархією».

Концепція Б. Констана отримала своє втілення в конституційній практиці ще за його життя. У 1824 р. королем Португалії була задекларована Хартія, в якій поділ влади було оголошено однією з гарантій збереження прав громадян. Підґрунтя політичної організації за цим документом становить урівноважуюча влада, що належить монархові³.

За сучасних умов таку врівноважуючу владу намагаються приписати президентіві як главі держави, причому не тільки в теоретичних розробках, а й у конституційних актах. Так, відповідно до ч. 1 ст. 30 Конституції Греції президент є регулятором державного ладу; згідно зі ст. 123 Конституції Португалії президент забезпечує нормальне функціонування демократичних інститутів. Особлива увага при цьому вітчизняними державознавцями звертається на ст. 5 Конституції Франції, в якій передбачено, що президент забезпечує своїм арбітражем нормальне

¹ История политических и правовых учений. XIX в. [Текст] / отв. ред. В. С. Нерсесянц. — М. : Инфра-М, 1993. — С. 127 (автор главы — И. Г. Шаблинский).

² История политических и правовых учений [Текст] : учеб. для вузов / под ред. В. С. Нерсесянца. — М., 2003. — С. 658 (автор раздела — Л. С. Мамут).

³ Энтин, Л. М. Разделение властей: опыт современных государств [Текст] / Л. М. Энтин. — М. : Юрид. лит., 1995. — С. 20.

функціонування публічної влади, хоча й зазначається, що його регулятивно-арбітражні функції по суті є формальністю, оскільки «зміст і механізм здійснення цих функцій у конституції ніяк не прописано»¹.

У всіх цих та інших конституційних формулюваннях глава держави сприймається як певний символ держави поряд з її гербом, прапором, гімном, столицею. Найяскравіше це виражено в ст. 56 Конституції Іспанії: «Король — глава держави, символ її єдності й наступності, арбітр і гарант згоди в повсякденній діяльності державних органів — здійснює вище представництво Іспанії в міжнародних відносинах, особливо з народами, з якими зв'язує державу історична спільність, і функції, надані йому Конституцією й законами». Якщо виходити з уявлень прихильників особливої президентської влади, то вказане формулювання іспанської конституції повинно свідчити про особливу королівську владу в Іспанії. Однак Іспанія — парламентська монархія, у якій влада монарха багато в чому номінальна й символічна.

Усе викладене дає змогу твердити, що виокремлення в державі четвертої гілки влади — президентської — суперечить розглядуваному принципу, така інтерпретація досліджуваної теорії становить чималу небезпеку для функціонування правової держави.

Окремі вчені-конституціоналісти виокремлюють також контрольну владу. Особливо слід звернути увагу на позицію В. Чиркіна, за якою не всі державні органи можна віднести до законодавчих, виконавчих і судових; існує четверта — контрольна гілка влади². Учений вважає, що в умовах сучасної держави колишня тріада влади є недостатньою, розвивається процес виокремлення четвертої, контрольної влади, яка має значну своєрідність з погляду як структури органів, так і методів їх діяльності. До такої гілки він відносить конституційні суди й кон-

¹ Григонис, Э. П. Механизм государства (теоретико-правовой аспект) [Текст] : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Э. П. Григонис. — СПб., 2000. — С. 200.

² Див., напр.: Сравнительное конституционное право [Текст] / отв. ред. В. Е. Чиркин. — М. : Манускрипт, 1996. — С. 432—433.

ституційні ради контролю за дотриманням Конституції, омбудсменів, парламентських комісарів, правозахисників¹.

Вважає необхідним існування четвертої — наглядово-контрольної влади поряд з владою народного представництва (законодавчою), виконавчою й судовою і М. Цвік. Її необхідність він доводить тим, що ця влада важлива як стримування і протипава, що перешкоджає порушенням закону в царині існування інших властей. Конститутивними ознаками функціонування будь-якої самостійної гілки влади є системний характер її структури і спільне функціональне призначення всіх елементів, що входять до неї. Загальним і спільним функціональним призначенням наглядово-контрольної влади є охорона конституційного ладу². Вирізняє владу контрольну поряд із трьома традиційними гілками влади й О. Дашковська³.

Доречно зауважити, що контрольною владою іноді називають і прокуратуру. На думку А. Полякова, «специфіка устрою деяких держав передбачає можливість виділення додатково президентської й контрольної влади. Це можливо, якщо президент не є главою виконавчої влади й має власні, незалежні ні від кого повноваження, а контрольна влада (наприклад, прокуратура) не входить у систему виконавчої влади»⁴.

О. Автономов до відомої тріади додає виборчу владу (норма про неї міститься, зокрема, у конституціях Колумбії, Нікарагуа) і зазначає: «Виборчі органи утворюють єдину систему, мають функціональну відокремленість та організаційну самостійність. При цьому в законодавстві фіксується незалежність виборчих

¹ Чиркин, В. Е. Контрольная власть [Текст] / В. Е. Чиркин // Государство и право — 1993. — № 4. — С. 23.

² Цвік, М. В. Конституційні проблеми розподілу властей (деякі загально-теоретичні аспекти) [Текст] / М. В. Цвік // Вісн. Акад. прав. наук України. — 1993. — № 1. — С. 65–66.

³ Дашковская, Е. Р. Теоретические аспекты разделения властей в Украине : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Е. Р. Дашковская ; Нац. юрид. акад. Украины. — Х., 1997. — С. 51.

⁴ Поляков, А. В. Общая теория права: Феноменолого-коммуникативный подход [Текст] : курс лекций. — 2-е изд., доп. / А. В. Поляков. — СПб. : Юрид. центр Пресс, 2003. — С. 577.

органів від інших органів держави, закріплюються гарантії такої незалежності, встановлюється певний спосіб формування виборчих органів, які, як правило, націлені на забезпечення їх самостійності. Усе це дозволяє говорити про існування самостійної виборчої влади»¹. Різновид виборчої влади — установча влада. Конституційна доктрина деяких країн Латинської Америки виходить з існування останньої, що пов'язано з частими державними переворотами. Це та ж виборча влада, але тільки не в стабільний період розвитку суспільства, а в переломний, перехідний час, коли ліквідовано старий державний лад і необхідно визначити основні принципові засади нового, заснувати його (наприклад, прийняти нову конституцію в пореволюційний час)².

У федеративних державах іноді додатково вирізняють владу федерації, представлену всіма її органами, і владу кожного з її суб'єктів, іноді — матеріальну, втілену в так званих матеріальних придатках держави, у силових державних органах. Політична ж влада належить політичним партіям — організаціям, спеціально створеним для боротьби за володіння владою державною. У зв'язку з поширенням у ХХ ст. інформатизації суспільства в сучасній теорії держави і права прийнято виділяти владу засобів масової інформації. Оскільки ЗМІ досить активно впливають на прийняття народом політичних рішень, з ними змушені погоджуватись і владні структури держави, й політичні партії. ЗМІ відіграють важливу роль у системі стримувань і противаг, стримуючи дії органів держави³. Владна ЗМІ в цей період виросла в дивовижну силу, що має глобальний характер, опирається на потужну промисловість, у якій зайняті мільйони людей. Вона деформує суспільні науки так, що вони фактично відіграють допоміжну роль у механізмі прийняття владних рішень⁴.

¹ Автономов, А. С. Избирательная власть [Текст] / А. С. Автономов. — М. : Права человека, 2002. — С. 74.

² Лазарев, В. В. Теория государства и права [Текст] / В. В. Лазарев, С. В. Липень. — М. : Спартак, 2001. — С. 77–78.

³ Там само. — С. 78.

⁴ Данилов, А. Н. Социология власти: теория и практика глобализма [Текст] / А. Н. Данилов. — Минск : Университетское, 2001. — С. 12.

Утім, виходячи із цього, за логікою вчених кожна система органів державної влади, яка наділена компетенцією для виконання властивих тільки їй функцій, може бути виокремлена в самостійну гілку влади (наприклад, грошова, митна, податкова тощо), що, безумовно, суперечить принципу поділу державної влади. Адже і виборча, і грошова, і митна, і податкова — це все складники влади виконавчої. Вирізнення ЗМІ як самостійної влади має метафоричний, ненауковий характер, бо наукова теорія поділу влади стосується тільки державного апарату, насамперед його вищих органів.

Нескінченне й безсистемне збільшення найменувань різних видів влади, що функціонують у державі, — не є виходом із ситуації. Класична теорія поділу державної влади спирається на те, що існують три гілки (роди, види, галузі) державної влади (законодавча, виконавча й судова), які вичерпують її функціональне призначення — публічно-владне забезпечення правової свободи, в основі яких лежать однойменні «влади-функції». Причому ці гілки влади не тільки розділені, але й контролюють одна одну за допомогою системи стримувань і противаг. За нарощуванням гілок влади стоїть нерозуміння самостійної юридичної природи класичної тріади, ототожнення їх з конкретними функціями окремих державних органів, некритичне ставлення до текстів конституцій нерозвинених країн, а в кінцевому підсумку — нерозуміння логіки й заперечення поділу державної влади як правового принципу організації державного апарату.

Практика показує, що немає теоретично бездоганної структури поділу влади, а тому слід враховувати, що державно-правові форми його реалізації залежать від форми державного правління, державного устрою, історичних і політичних традицій конкретної країни. З огляду на це слушною здається думка, що «доцільним буде гнучке розуміння цієї теорії й механізмів її реалізації, що впливає з неприпустимості догматичного її трактування, неврахування її багатоаспектності»¹. Необхідно вихо-

¹ Цвик, М. В. О современной трактовке теории разделения властей [Текст] / М. В. Цвик, Е. Р. Дашковская // Проблемы законности : респ. меж-дудев. науч. сб. — 1993. — № 28. — С. 13.

дити із можливості доповнення поділу державної влади новими елементами, які відповідають сьогоднішнім реаліям. Проте ці нововведення — скоріше, спроба пристосувати класичну теорію до реальних особливостей конкретних держав. Кількість названих чи існуючих гілок влади не настільки важлива, як забезпечення механізму, який не дозволяє концентрувати владу в руках одного державного органу чи однієї гілки державної влади. Теорія поділу державної влади була сприйнята практично всіма конституційними системами сучасності, й сутність її при цьому не змінюється.

Потрібно ще раз нагадати, що поділ державної влади та її децентралізація передбачають розвинену правову ситуацію, у якій люди задовольняють свої потреби передусім у відносинах громадянського суспільства, вільного від державно-владного втручання, і в якій владному управлінню соціумом протистоять інститути громадянського суспільства. До того ж передбачається, що гілки влади можуть протидіяти одна одній у рамках своєї конституційної компетенції й за чіткого її дотримання. У результаті при поділі влади, що забезпечує правову свободу й саморегулювання громадянського суспільства, загальна ефективність соціального управління в остаточному підсумку зростає.

Отже, проблема поділу державної влади в сучасній інтерпретації невимірно ширша, ніж у традиційному трактуванні. Сьгодні згадування про поділ державної влади в назві цієї політико-правової доктрини є скоріше символічним, тому що дійсний сенс своїм змістом охоплює практично всі сторони владно-державних відносин, які становлять підвалини сучасного соціального буття.

Слід зазначити, що класичний (ідеальний) варіант поділу влади повністю ніколи не був втілений у життя; може йтися лише про більше чи менше наближення до нього. У реальності ж кожна із трьох традиційних гілок влади певною мірою проникає, втручається в царину іншої: законодавствує не тільки парламент, а й виконавча влада (делеговане законодавство, видання тимчасових актів, що мають силу закону, та ін.). У США, наприклад, парламент видає так звані приватні закони, що стосуються окре-

мих осіб, є розпорядчими, що, власне, є функцією влади виконавчої. Суд, визнаючи закон неконституційним, по суті, позбавляє його юридичної сили, тобто фактично (хоча й неюридично) скасовує. У той же час суд, видаючи судові накази (причому, про заборону страйку або звільнення обвинуваченого під заставу), займається невластивою йому адміністративною діяльністю.

Підсумовуючи викладене, окреслимо певні аспекти власного розуміння принципу поділу державної влади:

1) поділ єдиної державної влади на гілки (галузі), представлені відповідними видами органів державної влади — носіями законодавчої, виконавчої й судової влади, які в рамках своєї компетенції задля здійснення своєї основної «влади-функції» є незалежними й самостійними;

2) відсутність органу, в якому концентрувалася б уся повнота державної влади;

3) наявність системи взаємних стримувань і противаг, яка передбачає: а) тісну компетенційну взаємодію й урівноваження гілок державної влади і б) контроль і компетенційне обмеження (взаємопроникнення) влади кожного органу держави, який уособлює певну гілку, для запобігання зосередженню влади в рамках будь-якої однієї гілки влади на шкоду двом іншим.

И. В. Процюк

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ПОНИМАНИЮ ПРИНЦИПА РАЗДЕЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ

Исследована проблема разделения властей, разрешение которой гарантировало бы единство государства и обеспечило бы эффективную работу всего государственного механизма, охраняющего права и свободы человека и гражданина в конкретной стране в определенную историческую эпоху. Проанализированы основные подходы к решению вопроса о выделении дополнительных, кроме законодательной, исполнительной и судебной, ветвей власти.

Ключевые слова: принцип разделения государственной власти, правовое государство, ветви власти.

I. V. Protsyuk

**MODERN THEORIES OF THE SEPARATION OF POWER
PRINCIPLE**

In many countries the principle of separation of powers is embodied differently. The reasons of such difference may be a political situation, in which embodiment of mentioned above principle, subjectivism of officials responsible for embodiment of the principle of separation of powers, historical, religious and national peculiarities, etc. take place. In the present article the author analyzes the peculiarities of the embodiment of the principle of separation of powers basing himself on the existing in the scientific literature classification of the forms of government. A lot of attention is paid to the head of the state because of the majority of modern states he is actually out of the system of the separation of powers, out of traditional triad.

Keywords: *countries the principle of separation of powers, rule of law, branches of state power.*